

1932

Red nezaposlenih ispred zavoda za zapošljavanje u Hannoveru 1930-ih. Na ogradi je natpis: "Glasaj za Hitlera."
Nacionalsocijalistička njemačka radnička stranka (NSDAP) osvaja 37% glasova na parlamentarnim izborima 1932. godine te postaje najveća stranka u republici.

1933

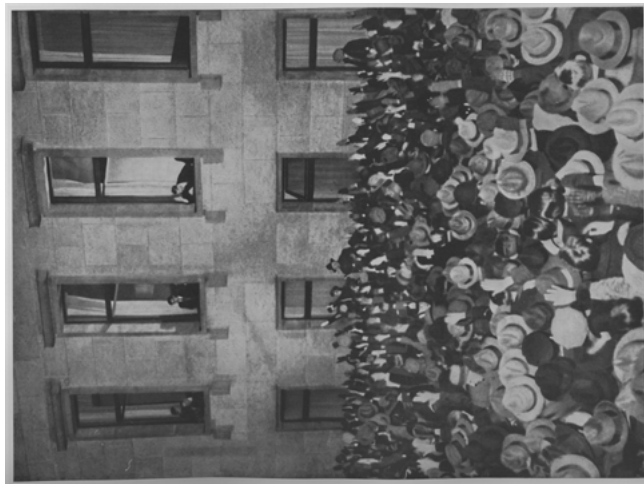
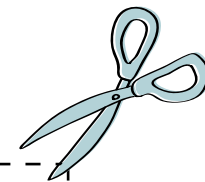
Uhićeni komunisti, 6. ožujka 1933. NSDAP ne poduzima akcije samo protiv Židova, već i protiv svojih političkih neprijatelja. Protivnici su komunisti i socijaldemokrata koje zatvaraju u koncentracijske logore.

1929

U Njemačkoj se javljaju problemi. Svijetom vlada ekonomska kriza koja pogađa ne samo Amerikance, već i Nijemce.

1933

Povorka članova i pristaša NSDAP-a s bakljama po Berlinu 1933. godine. Postoji politička stranka koja mrzi Židove: Nacionalsocijalistička njemačka radnička stranka (NSDAP) predvođena Adolfom Hitlerom. Hitler i nacisti (njegovi pristaše) su antisemiti. Preziru Židove i krive ih za sve probleme. Smatraju da je rješenje ekonomske krize nestanak svih Židova iz Njemačke.



1935

Julius Wolff i njegova "arijevska" djevojka Christine Reemann javno su posramljeni u njemačkome gradu Nordenu, 22. srpnja 1935. Na natpisu piše: "Ja sam oskvrnitelj rase."

Nacisti dijele ljude po rasi. Hitlerov je ideal rasno čist njemački narod. Hitlerova njemačka arijevska rasa superiorna je. Nürnberški rasni zakoni kojima je njemačkim Židovima oduzeto pravo na državljanstvo izglasani su 15. rujna 1935. Židovima je zabranjen i brak te su lišeni svih osnovnih ljudskih prava.

1938

Konferencija u Evianu u Francuskoj, srpanj 1938.

Politički zastupnici iz 32 zemlje i 39 privatnih organizacija sastaju se u Francuskoj u srpnju 1938. godine. Konferencija se održala na poticaj američkog predsjednika Franklina D. Roosevelta kako bi se razmotrilo pitanje sve većeg broja židovskih izbjeglica koji bježe pred nacističkim progonom. Većina zemalja odlučuje zatvoriti granice izbjeglicama. Konferencija je bila neuspješna.

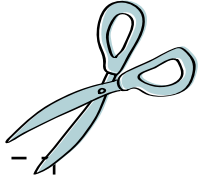
1938

Paljenje sinagoge u Ober-Ramstadtu u Njemačkoj, 10. studenog 1938.

U noći između 9. i 10. studenog 1938. nacisti su napravili pogrom nad Židovima u kojemu je 177 sinagoga uništeno, 7 500 prodavaonica oštećeno, a nekoliko stotina Židova ubijeno. Taj je pogrom poznat kao *Reichskristallnacht* (Kristalna noć ili Noć slomljena stakla).

1933

Hitler postaje kancelarom 30. siječnja 1933. i pozdravlja zaneseno mnoštvo u Berlinu. Zakon koji omogućuje Hitleru donošenje odluka bez prethodnog pristanka parlamenta izglasan je 23. ožujka 1933. Socijaldemokrati, oni od njih koji nisu još uhićeni ili nisu napustili zemlju, jedini su koji glasaju protiv. Komunistička je stranka zakonom zabranjena. Demokratska Weimarska Republika postaje tiranija Nacionalsocijalističke njemačke radničke stranke.



171

- 6 -

L a n d		Inhl.	Nummern:	Übrz
A.	Atreich	131.800		
	Österreich	2.284.000		
	Generalgouvernement	420.000		
	Baltische Prov. Litauen, ues. Mähren	490.000		
	Dänemark	490.000		
	Estland	3.500		
	Finnland	3.500		
	Belgien	45.000		
	Frankreich / Besetztes Gebiet	5.600		
	Griechenland	105.000		
	Island	105.000		
	Italien	160.000		
	Japan	1.500		
B.	Belgien	18.000		
	Dänemark	370.000		
	Finnland	2.300		
	Frankreich	40.000		
	Italien	40.000		
	Island	40.000		
	Japan	542.000		
	Polen	40.000		
	Rumänien	8.000		
	Schweden	10.000		
	Sowjet	10.000		
	Spanien	88.000		
	Ungarn	6.000		
	USA	10.000		
	DASSEL	722.000		
	Ukrain	2.794.684		
	Ungarn	416.484		
	Uchi. Italien	5.000.000		
	Zusammen:	11.000.000		
				372029
				6210405

1941

Javni bazen, 1941. Na natpisu piše: "Zabranjeno za Židove."
Nacisti Židove smatraju ne samo inferiornima, već i opasnim. U zabludi su smatrajući kako Židovi vladaju cijelim svijetom i da namjeravaju uništiti tzv. arijevsku rasu. Raste popis zabrana za Židove s namjerom izolacije Židova od nežidovskog stanovništva.

1939

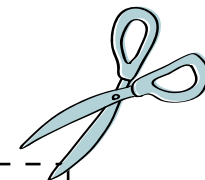
Njemački vojnici ulaze u uništeno središte Rotterdama, svibanj 1940.
Njemačka vojska ulazi u Poljsku 1. rujna 1939. - time započinje Drugi svjetski rat. Šest mjeseci kasnije okupirana je i Nizozemska. Nakon bombardiranja središta Rotterdama 14. svibnja 1940. nizozemska se vojska predaje. Njemačka vojska okupira Nizozemsku i nacisti dolaze na vlast.

1941

Einsatzgruppen sastavljena od članova *Sicherheitsdiensta* (SD) i policijskih službenika deportira židovske muškarce u Poljskoj, rujan 1939.
Za vrijeme prvih mjeseca rata *Einsatzgruppen*, posebna skupina unutar SS-a, pogubljuje 60 000 poljskih građana, neki su od njih bili izuzetno društveno istaknuti. Nacisti tjeraju Židove u okupiranoj Poljskoj na život u getima obilježen nedostatkom higijenskih i prehrambenih potrepština. Tisuće muškaraca, žena i djece umire. Naposljetku, stotine tisuća poljskih Židova deportirani su iz geta u koncentracijske i istrebljivačke logore u kojima će biti usmrćeni.

1942

Sačuvani su zapisi s konferencije u Wannseeu. Na ovom se dokumentu nalazi izračun svih Židova prisutnih na teritoriju Europe. Antižidovske mjere samo su dio širega Hitlerova plana da pogubi svih 11 milijuna europskih Židova. U najvećoj tajnosti 20. siječnja 1942. vodeći nacisti sastaju se u Berlinu na tzv. Konferenciji u Wannseeu kako bi razradili njegov plan. Adolf Eichmann, jedan od sudionik konferencije, odgovoran je za deportaciju svih europskih Židova u koncentracijske i istrebljivačke logore.



1944

Zaposlenik Postaje za biološko istraživanje stanovništva i eugenike pri Uredu za zdravlje i sanitarnu ispravnost Reicha ustvrđuje boju očiju mlade Romkinje. Njena je zajednica na meti nacističke rasističke politike i mnogi članovi te zajednicu umiru u koncentracijskim logorima. Procijenjeni broj žrtava je između 220 i 500 tisuća osoba.

1943

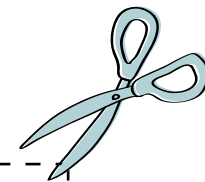
Deportacija s kolodvora Muiderpoort u tranzitni logor Westerbork. Amsterdam, 25. svibnja 1943. Židovi iz cijele Europe uhićivani su i deportirani u koncentracijske logore. Namjena nekih od logora bio je prisilan rad, a dio je njih izgrađen za pogubljenje velikog broja ljudi - za tu su svrhu nacisti izgradili plinske komore. U logorima za prisilni rad ljudi su umirali od napornoga rada, umora ili bolesti. Većina koncentracijskih logora nalazi se u istočnoj Europi: Auschwitz, Chelmo, Belzec, Treblinka, Sobibor i Majdanek.

1944

Savezničke trupe pristižu na obale francuske pokrajine Normandije 6. lipnja 1944. Namjeravaju osloboditi Europu od nacističke okupacije. Taj se dan naziva Danom D i do ljudi u skrovištu dopiru dobre vijesti. Velika vojska prodire u Europu s ciljem oslobađanja okupiranih teritorija što ljudima u skrovištu daje nadu. Anne vjeruje da će se moći vratiti u školu već sljedećeg listopada.

1945

Nizozemska je oslobođena 5. svibnja 1945. Na fotografiji je prikazana Ulica Kalverstraat u Amsterdamu u lipnju 1945. Od 107 000 deportiranih Židova preživjelo je samo 5 000.



1948

Opća skupština Ujedinjenih naroda prihvaća i proglašava Opću deklaraciju o ljudskim pravima 10. prosinca 1948.

Većina zemalja svijeta posvećuje se poštovanju ljudskih prava, no to, ipak, ne mijenja svakodnevicu za veliki broj ljudi - predrasude i diskriminacija manjina još uvijek postoje.

1945

Nürnberški proces, studeni 1945. S lijeve su strane Hermann Göring i Rudolf Hess.

Nürnberškim procesom zovemo sudske procese koji su vođeni protiv nacista nakon Drugoga svjetskog rata. Ti su se procesi odvijali u njemačkom gradu Nürnbergu od 1945. do 1949. godine. Optuženicima se sudilo za zločine protiv mira, ratne zločine (kršenje ratnih običaja, tj. ubijanje ratnih zatočenika, tjeranje civila na prisilan rad), zločine protiv čovječanstva (ubojstvo, istrebljenje, deportacija civila i druga zvjerstva) i za udruživanje u počinjenju zločina.

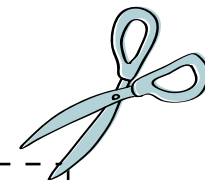
1929

Otto Frank i Edith Hollander vjenčali su se 12. svibnja 1925.

Obitelji Frank slavi rođenje druge kćeri 12. lipnja 1929. - Anne (Annelies Marie). Frankovi su i Židovi i Nijemci.

1933

Godine 1933. na vlast dolaze Hitler i nacisti. Židovi su diskriminirani. U javnom je prostoru sve više natpisa na kojima piše: "Zabranjeno Židovima." Annini roditelji odlučuju napustiti Frankfurt. Na fotografiji su Anne, Edith i Margot Frank u kabini u kojoj se moglo fotografirati za putovnicu i izmjeriti težinu. Zajedno su težile skoro 110 kilograma.



1937

Anne i njene prijateljice u pješčaniku, srpanj 1937. Slijeva nadesno: Hannah Goslar, Anne Frank, Dolly Citroen, Hannah Toby, Barbara i Sanne Ledermann. Fotografirala ih je majka Barbare i Susanne Ledermann. Hannah, Suzanne i Barbara njemačke su Židovke, kao i Anne.

1934

Annin se otac zapošljava u Nizozemskoj. U veljači 1934. cijela obitelj živi u Merwedepoleinu u Amsterdamu. Anne pohađa 6. Montessori školu koja se nalazi u blizini. Prvo ide u vrtić, a zatim u osnovnu školu. U njenom je razredu još nekoliko djece njemačkih Židova.

Obitelj Frank se osjeća slobodnom i sigurnom u Amsterdamu. Prijatelji Anne i Margot su Nijemci i Nizozemci. Sestre Frank su brzo naučile govoriti nizozemski.

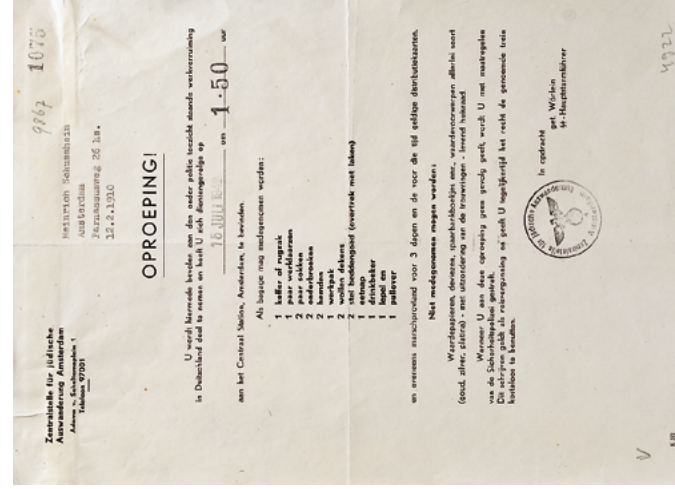
1937

Anne na ljetnom kampu za gradsku djecu u Larenu, okolica Amsterdama, 1937.

1940

Njemačka vojska ulazi u Amsterdam 16. svibnja 1940. nedaleko radnog mjesta Ota Franka.

Otto i Edith nadaju se da Nizozemsku neće zahvatiti rat. No, 10. svibnja 1940. njemačka vojska prodire u Nizozemsku. Okupirane su i Francuska i Belgija. Nacisti narode tih zemalja vide kao srodne te nad njima ne čine zločin koji su činili nad Poljacima.



IZVOR 8**1941**

Obitelji Frank ispred svoje kuće u Merwedepleinu u svibnju 1941. Prošlo je godinu dana od početka njemačke okupacije.

1942

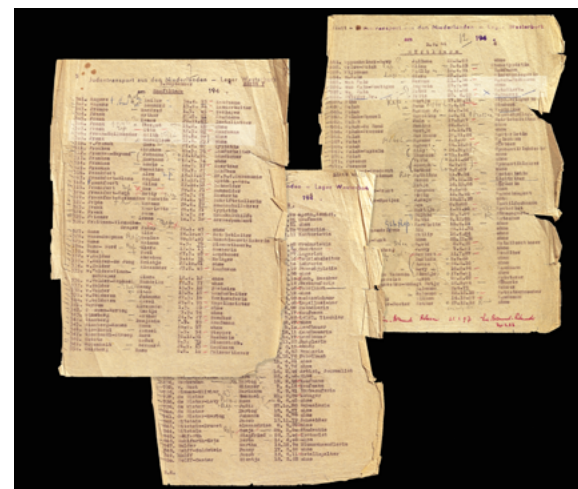
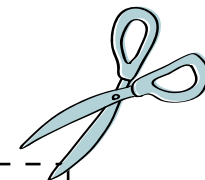
Annin je 13. rođendan 12. lipnja 1942. Jedan je od rođendanskih poklona dnevnik koji sama bira u dućanu u susjedstvu.

1942

Od svibnja 1942. svi Židovi stariji od 6 godina moraju nositi zvijezdu na odjeći. Govori se da će svi Židovi biti poslani u Njemačku radići za naciste. Otto i Edith odabiru ne čekati da se to dogodi te pripremaju tajno skrovište. Njihove kćeri ne znaju za to - Anne pohađa prvi razred židovske srednje škole, a Margot četvrti.

1942

Tri tjedna nakon Annina rođendana, 5. srpnja 1942., Margot dobiva obavijest o pozivu na službu. Nacisti su je pozvali u radni logor u Njemačkoj. Anne tog dana u dnevnik zapisuje: "Bila sam zaprepaštena. Poziv na službu: svi znaju što to znači. Silke koncentracijskih logora i samica jurcale su mojim mislima." Margot se nije odazvala - sljedećeg dana obitelj Frank odlazi u skrovište. Anne ne smije sa sobom ponijeti svoju mačku Moor'tje.



1942-1944

Tijekom dana stanari skrovišta morali su biti tihi kako ih zaposlenici u skladištu ne bi otkrili. Uglavnom su sjedili i čitali. Anne, Margot i Peter uredno pišu zadaće. Annini roditelji ponijeli su njene školske knjige u skrovište kako bi Anne mogla nastaviti školovanje nakon rata. Anne često zapisuje u dnevnik u svojoj sobici. Nedostaju joj prijatelji, ali se snašla pišući izmišljenoj Kitty. Piše o svojim osjećajima i iskustvima iz tajnog skrovišta. Nada se nakon rata postati slavnom spisateljicom ili novinarkom. Kad je ispunila dnevnik, pisala je u bilježnice i na prazne listove papira.

Stanari često slušaju vijesti na radiju. Ponekad ima dobrih vijesti, primjerice kada njemačka vojska gubi pred ruskim Staljingradom. No, ponekad pomagači javljaju i nesretne priče, priče o židovskim muškarcima, ženama i djeci koje nacisti uhićuju u Amsterdamu i odvođe u logor Westerbork pa u istočnu Europu. Anne vjeruje da ih tamo nacisti ubijaju.

1944

Popis deportiranih zadnjim tranzitom iz Westerborka u Auschwitz. Zatočnici su stigli u tranzitni logor Westerbork četiri dana kasnije. Zadnji tranzitni vlak iz Nizozemske za Auschwitz odlazi 3. rujna 1944. U tom je vlaku više od tisuću ljudi, a među njima i osam stanara tajnog skrovišta.

Nacisti su pronašli tajno skrovište i poslali njegove stanare u Westerbork, veliki kamp u Drentheu na sjeveroistoku Nizozemske. Zatim su, skupa s drugih tisuću nizozemskih Židova, poslani u koncentracijski logor Auschwitz. Na peronu su muškarci i žene razdvojeni. Tad su Anne i Margot posljednji put vidjele svog oca. Njih su poslali u drugi kamp, Bergen-Belsen, gdje će umrijeti u veljači 1945., prije oslobođenja logora. Nizozemska je oslobođena 5. svibnja 1945.

1942

Tajno skrovište je u zgradi na Prinsengrachtu u kojoj Otto Frank radi. Sobe u praznom stražnjem dijelu zgrade preuredili su za boravak. Pokretna policija za knjige odvaja poslovne prostore u zgradi od tajnog skrovišta.

U skrovištu nije samo obitelj Frank. Ondje su još četiri Židova: Hermann i Auguste van Pels, njihov sin Peter te Fritz Pfeffer. Četiri Ottova zaposlenika obećali su im pomoći: Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler i Bep Voskuijl. Oni ih obskrbljuju hranom, knjigama iz knjižnice, časopisima, novinama, odjećom i novostima iz grada.

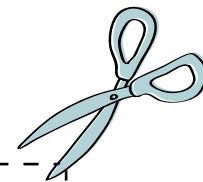
Tih će osam stanara živjeti izolirano u tajnom skrovištu više od dvije godine.

1944

Osim dnevnika Anne je pisala i priče, izmišljene, ali i temeljene na stvarnim događajima. Imala je i bilježnicu u koju je prepisivala najdraže citate iz knjiga koje je čitala.

Ispred radnog mjesta Otta Franka 4. kolovoza 1944. zaustavio se automobil. Tri nizozemska policijska službenika predvođena nacističkim službenikom ulaze u zgradu. Pronalaze tajno skrovište i stanare. Kako su ih otkrili? Ni danas ne znamo.

Stanari su uhićeni i odvedeni kamionom u zatvor. Annin dnevnik, bilježnice i ispisani listovi ostali su u tajnom skrovištu. Miep i Bep ih pronalaze te ih Miep čuva u ladici radnog stola.



1945
Otto Frank jedini je od stanara tajnog skrovišta preživio Drugi svjetski rat. U lipnju 1945. vraća se u Nizozemsku.

1947
Pri njegovu povratku Miep Gies, jedna od pomagača koji su skrbili o stanarima skrovišta, daje mu Annine bilježnice, zapise i dnevnik. Otto Frank tad saznaje da je Anne hijela objaviti knjigu nakon rata. On objavljuje Annine zapise koje je dobio i naziva ih Tajno skrovište. Knjiga je prvo objavljena na nizozemskom, a zatim na više od 70 drugih jezika.
Otto Frank primio je tisuće pisama od čitatelja sa svih strana svijeta. Ostatak svog života posvetio je Anninu dnevniku. Godinu je dana prije smrti rekao: "U skoro ću napuniti 90 godina i postajem sve slabiji. No zadatak, koji mi je ostavila Anne, nastavlja mi davati snage da se borim za pomirbu i ljudska prava na cijelom svijetu."

IZVOR 8

7 PODUČI